

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЗАКУСИЛО Анастасія Вячеславівна
(студентка групи ЗФБС-23-М)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»)

/Завідувач кафедри фінансів та
цифрової економіки
д.е.н. проф. Н.Г. Виговська.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Науковий керівник
к.е.н. доц. Литвинчук І.В.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Виговська Н.Г.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Анотація

Закусило А.В. Казначейська система виконання бюджету.

Кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

Дослідження присвячено розвитку теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо казначейської системи виконання бюджету в Україні.

Розкрито основні поняття та принципи системи казначейського обслуговування бюджетних коштів, що є багатоаспектним, набуваючи нових характеристик і нових функцій залежно від потреб організації руху грошових ресурсів. Розглянуто сучасну модель організації казначейської системи виконання бюджету в Україні. Досліджено правове забезпечення здійснення казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні. Здійснено економічну характеристику показників казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками. Визначено проблеми та шляхи вдосконалення казначейської системи касового виконання бюджетів

Ключові слова: казначейство, казначейська система, казначейське обслуговування, бюджет, доходи, видатки.

Annotation

Zakusylo A.V. Treasury budget execution system.

Master's thesis submitted for the degree of "Master" in the field of knowledge 07 "Management and Administration" specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr, 2024.

The study is devoted to the development of theoretical foundations and the development of practical recommendations for the treasury budget execution system in Ukraine.

The basic concepts and principles of the treasury system of budget execution in Ukraine are revealed, which is multifaceted, acquiring new characteristics and new functions depending on the needs of organizing the movement of monetary resources. The modern model of organizing the treasury system of budget execution in Ukraine is considered. The legal support for the implementation of treasury services of budget funds in Ukraine is studied. An economic characteristic of treasury service indicators in the budget execution system by income and expenditure is carried out. Problems and ways to improve the treasury system of cash budget execution have been identified.

Keywords: treasury, treasury system, treasury services, budget, revenues, expenditures.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ	7
1.1. Основні поняття та принципи системи казначейського обслуговування бюджетних коштів	7
1.2. Сучасна модель організації казначейської системи виконання бюджету в Україні	13
1.3. Правове забезпечення здійснення казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні	16
Висновки до 1-го розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ	25
2.1. Економічна характеристика показників казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками	25
2.2. Здійснення органами Державної казначейської служби України контрольних функцій щодо дотримання бюджетного законодавства України..	35
2.3. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейської системи касового виконання бюджетів.....	42
Висновки до 2-го розділу.....	47
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Важливе місце в системі управління державними ресурсами посідає контроль з боку державних установ, уповноважених на його здійснення. Такий контроль можуть здійснювати як спеціалізовані органи державного фінансового контролю, так і органи, яким під час здійснення основної діяльності можуть бути надані додаткові контрольні повноваження. В умовах функціонування казначейської системи виконання бюджету в Україні органи казначейської служби наділяються певними повноваженнями щодо контролю за дотриманням норм бюджетного законодавства. Для держави питання дотримання норм бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетного процесу завжди є пріоритетним. Тому окремо слід виділити питання діяльності органів казначейської служби у сфері контролю за дотриманням норм бюджетного законодавства.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних та організаційно-методичних положень щодо здійснення контролю органами казначейської служби за дотриманням бюджетного законодавства зробили вітчизняні та зарубіжні науковці й практики, зокрема С. Булгакова, Н. Сушко, М.Сізова, В. Стоян, Н. Чечуліна, С. Юрій та багато інших. Проте незважаючи на отримані ними наукові результати, окремі аспекти контролю у системі органів казначейства залишилися поза увагою та потребують подальших досліджень для обґрунтування напрямів його вдосконалення.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в науковому обґрунтуванні методів удосконалення контролю органів Державної казначейської служби України за дотриманням бюджетного законодавства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розкрити основні поняття та принципи системи казначейського обслуговування бюджетних коштів;
- розглянути сучасну модель організації казначейської системи виконання бюджету в Україні;

- дослідити правове забезпечення здійснення казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні;
- здійснити економічну характеристику показників казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками;
- визначити проблеми та шляхи вдосконалення казначейської системи касового виконання бюджетів.

Об'єктом дослідження є діяльність органів Державної казначейської служби України пов'язана із здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти системи Казначейського обслуговування в Україні.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на діалектичному методі наукового пізнання у взаємозв'язку, взаємообумовленості й історичному розвитку. Також використано методи спостереження, порівняння, вимірювання, абстрагування; аналізу і синтезу; індукції і дедукції, логічний підхід та ін.

Інформаційною базою дослідження становлять законодавчі й нормативні акти, облікові й звітні дані Державної казначейської служби України, матеріали друкованих та інтернет засобів казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні знань наукової доктрини через призму сучасної літератури та законодавства та детальному розкритті сучасного стану здійснення казначейської системи виконання бюджету в Україні. Основні положення, що становлять наукову новизну магістерської роботи:

- розкрито основні поняття та принципи системи казначейського обслуговування бюджетних коштів, як управління касово-розрахунковими бюджетними грошовими потоками, які формують фінансовий фонд держави. Визначено об'єкт та загальних суб'єктів системи казначейського обслуговування;

– здійснено економічну характеристику показників казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками, що свідчать про достатню інформаційну базу за всім спектром показників виконання бюджету, повинні брати участь у плануванні доходів і видатків бюджету, прогнозуванні та оцінці ефективності державних цільових програм.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих у роботі науково-теоретичних результатів дослідження системи Казначейського обслуговування в Україні. Окремі положення магістерської роботи є основою для проведення подальших наукових досліджень. Систематизовані та узагальнені теоретичні матеріали можуть бути використані при вивченні фінансових дисциплін «Бюджетний менеджмент», «Бюджетна система», «Податкова система», «Податковий менеджмент»

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення та результати дослідження опубліковані в матеріалах науково-практичних конференцій: Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки (13-17 травня 2024 р.); Тези Міжнародної наукової конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (7-8 листопада 2024 р.).

Структура, зміст та обсяги роботи. кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 57 сторінок машинописного тексту, у тому числі 6 таблиці, 14 рисунків, 2 додатків. Список використаної літератури нараховує 42 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Основні поняття та принципи системи казначейського обслуговування бюджетних коштів

В Україні нині зростає роль установ, які контролюють цільове використання державних фінансових ресурсів. Однією з них є Державна казначейська служба України (ДКСУ). Його виникнення пов'язане з розвитком економічних відносин у суспільстві та необхідністю управління фінансовими ресурсами держави для виконання функцій формування доходів національних бюджетів усіх рівнів. цільове використання бюджетних коштів. Функціонування казначейської системи робить процес виконання бюджету більш ефективним.

У основному законодавчому акті, що регулює питання бюджетних правовідносин – БКУ – зазначено: «При виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Казначейство України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України» [6].

Згідно з чинним законодавством, казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає: «1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; 2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; 3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України; 4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами» [6].

Вагомий внесок у теоретичне обґрунтування принципів ефективного функціонування казначейської системи зробили сучасні вчені: С. Булгакова, С. Юрій, А. Іваниський, П. Петрашко, О. Марченко, О. Чечуліна, М. Сізова, Н. Сушко, Л. Гізатуліна та ін.

Низка авторів, розуміють під поняттям «казначейство» сукупність елементів, правил, принципів, які визначають форму та зміст відносин, що виникають в процесі казначейського виконання бюджету. У цьому розумінні казначейство розглядається як організаційна структура, що виконує певні функції [17].

На всіх етапах розвитку економічних відносин у суспільстві держава для реалізації своїх основних функцій формувала відповідну інституціональну структуру, до елементів якої входить і казначейство. За словами С.О. Булгакової термін «казначейство» походить від поняття «казна», що в перекладі з англійської (The Treasury) означає скарб, цінність [5].

С. Юрій та В. Стоян вважають термін «казначейство» спеціальним фінансовим органом, що має єдину централізовану систему, створену за територіальним принципом, діяльність якого спрямовується і координується КМУ через міністра фінансів [39].

Автор А. Іванський дає визначення «казначейства» як самостійної організаційної одиниці, яка має можливість формувати власну кадрову, господарчу та інформаційно-технічну політику, розвиваючи казначейську систему [13]. Доволі часто у дослідженнях поняття «казначейство», «система казначейства» зустрічається поняття «казначейська система».

Так, за словами авторів П. Петрашко та Н. Сушко казначейська система є системою управління наявними бюджетними коштами, з урахуванням діяльності державного казначейства, та означає управління наявними коштами, що обліковуються в системі казначейства, спрямоване на своєчасне отримання надходжень здійснення витрат за рахунок загального обсягу ресурсів, що містяться і на ЄКР, і поза ним (валютні рахунки в Україні та за кордоном) [24].

На думку О. Марченко розуміє під поняттям «казначейство», що це найбільший учасник системи електронних платежів Національного банку України, стабільність функціонування якого значною мірою визначає стабільність роботи системи електронних платежів в цілому [19].

В свою чергу О. Чечуліна обґрунтувала провідне значення такого елемента системи казначейства як ЄКР під час управління доходами та видатками бюджету. А поняття «казначейської системи виконання бюджету» визначила як систему управління бюджетними коштами, що знаходяться на рахунках органів казначейства, основною метою створення якої є дотримання збалансованості державних витрат [37].

М. Сізова розглядає казначейський механізм обслуговування бюджетних коштів як результат пошуку оптимального розв'язання виявлених недоліків у державному управлінні фінансовими ресурсами, направленою (механізму) на забезпечення постійного контролю за їх ефективним та обов'язково цільовим використанням [33].

Науковий автор Н. Сушко розглядає повноваження казначейських органів в контексті реалізації положень бюджетного кодексу, модель казначейського обслуговування державного бюджету, стан та особливості фінансового контролю в процесі виконання державного бюджету за видатками [36].

Дослідниця Л. Гізатуліна визначає контрольні повноваження державного казначейства щодо дотримання бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу [7].

З наведених визначень можна зробити висновок, що поняття «казначейство» є багатоаспектним, набуваючи нових характеристик і нових функцій залежно від потреб організації руху грошових ресурсів. З розвитком систем управління грошовими потоками на рівні підприємств (особливо великих корпорацій) з'являється також поняття (і відповідна служба) казначейства, як відповідь на потребу в систематизованому централізованому управлінні грошовими ресурсами.

За таких умов процес казначейського обслуговування бюджету потребує дотримання відповідних вимог, серед яких можна виділити такі: відкриття рахунків з виконання бюджету в системі органів ДКСУ на ЄКР; фінансування витрат, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний рік, у межах реальних надходжень і в терміни, що надають змогу виконати бюджетну програму та погасити державний борг (його частку); реалізація попереднього і поточного контролю у процесі фінансування витрат [15].

До об'єктів та суб'єктів системи казначейського обслуговування відносяться (див. рис. 1.1).

Між цими суб'єктами встановлюються економічні відносини, пов'язані з концентрацією та розподілом бюджетних коштів.

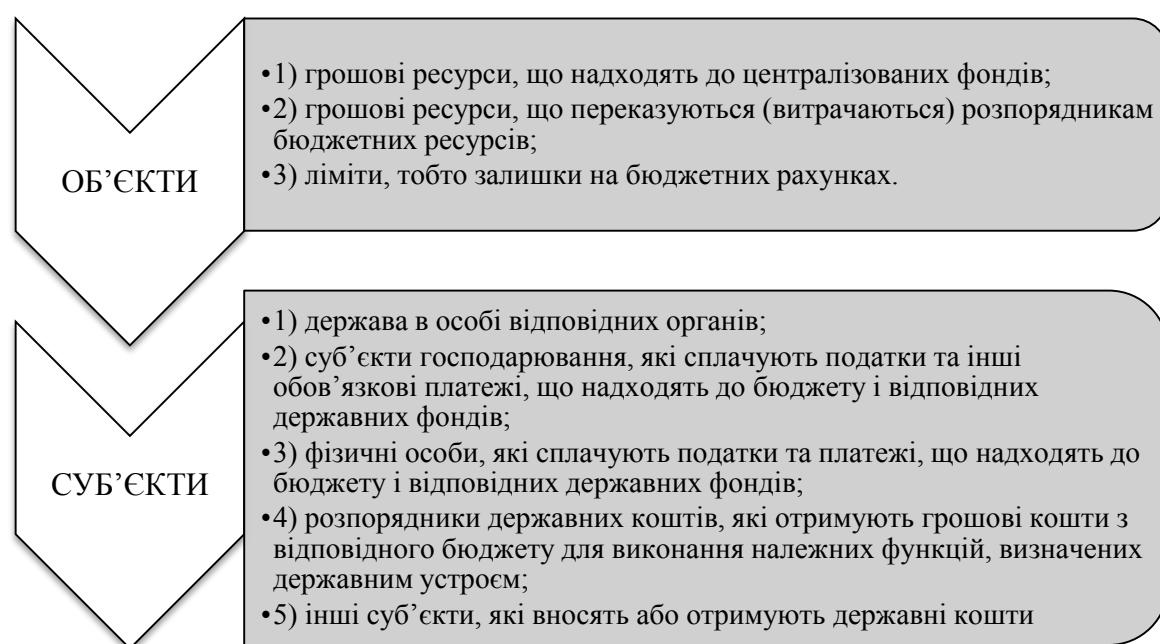

Рис. 1.1. Об'єктів та суб'єктів системи казначейського обслуговування [16]

Система казначейства має власну структуру (апарат управління, підрозділи), нормативно-правове забезпечення, інформаційну базу та механізм функціонування та діє на визначених принципах і за встановленими правилами, а також виконує відповідні функції.

Основними принципами казначейської системи є: перерозподіл централізованих (бюджетних) коштів за встановленими правилами та повний контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів.

Принципи функціонування казначейської системи відображені таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Принципи казначейського обслуговування [14]

№ з\п	Назва принципу	Характеристика принципу
1.	єдності каси та єдності вимог до бухгалтерського обліку	означає, що доходи та видатки обліковуються на ЄКР з метою здійснення ефективного контролю за їх надходженням та розподілом
2.	строковості	полягає в тому, що виконання бюджету проводиться протягом встановленого періоду
3.	повноти внесення операцій	передбачає внесення в облік і звітність усіх операцій, пов'язаних з надходженнями та здійсненням видатків бюджету
4.	збалансованості	передбачає, що здійснення видатків бюджету не мають перевищувати обсяг надходжень до нього
5.	цільового спрямування бюджетних коштів	полягає в тому, що кошти спрямовуються казначейством тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями. Даний підхід дає змогу визначити відповідальних суб'єктів за цільове спрямування та використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу

На рис. 1.2 подано основну термінологію казначейського обслуговування, яка викладена у статті 2 Бюджетного кодексу України. Надається чіткий перелік і тлумачення.

Основним завданням системи казначейства є обслуговування бюджету. Її відмінність від банківської полягає в тому, що казначейська система зосереджує в одній системі два грошових потоки, які виникають у процесі виконання бюджету, - доходи і витрати – на ЄКР.

Казначейське виконання бюджету передбачає дотримання відповідних вимог, таких як:

- відкриття рахунків для виконання бюджету в системі органів Казначейства на ЄКР;
- здійснення видатків, визначених законом про Держбюджет на відповідний бюджетний рік, у межах реальних надходжень і в строки, що дають

змогу виконати відповідну бюджетну програму та погашення державного боргу;

– виконання процедур попереднього і поточного контролю під час здійснення витрат.

розпорядник бюджетних коштів
• бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов'язань за енергосервісом та здійснення витрат бюджету
розпис бюджету
• документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації
бюджетне асигнування
• повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження
бюджетне зобов'язання
• будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому
бюджетна класифікація
• єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів
доходи бюджету
• податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)
витрати бюджету
• видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів

Рис. 1.2. Термінологія казначейського обслуговування [6]

Отже, на основі проведеного дослідження теоретичних концепцій можна зробити висновок, що функціонування казначейської системи забезпечує реалізацію функцій і базується на відповідних засадах. Завданням ДКСУ є казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів шляхом обліку доходів і видатків бюджетів шляхом оплати рахунків суб'єктів господарювання з метою подальшого контролю за цільовим призначенням бюджетних коштів. Казначейська система, як ефективний інструмент державної та регіональної

фінансової політики, сприяє реалізації норм Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» щодо застосування єдиних підходів та вимог до виконання бюджету та звітність. Це, у свою чергу, дозволило створити прозору та доступну базу даних про виконання бюджету для органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та дало змогу приймати зважені управлінські рішення.

1.2. Сучасна модель організації казначейської системи виконання бюджету в Україні

До системи органів, які мають повноваження у сфері виконання бюджету, входять фінансові органи, органи грошово-кредитного регулювання та органи державного фінансового контролю, кожний яких виконує свої завдання та діє в рамках встановлених повноважень.

Провідну роль процесі виконання бюджету грають казначейські органи.

Державна казначейська служба України підвідомча Міністерству фінансів України і є державним органом виконавчої влади (державною службою), що здійснює відповідно до законодавства України правозастосовні функції щодо забезпечення виконання державного бюджету, касового обслуговування виконання бюджетів бюджетної системи України, попереднього та поточного контролю за веденням операцій із коштами державного бюджету головними розпорядниками, розпорядниками та одержувачами коштів державного бюджету. Державна казначейська служба України здійснює діяльність через свої територіальні органи у взаємодії з іншими державними органами виконавчої влади, органами виконавчої влади України, органами місцевого самоврядування, Центральним банком України, громадськими об'єднаннями та іншими організаціями (рис. 1.3).

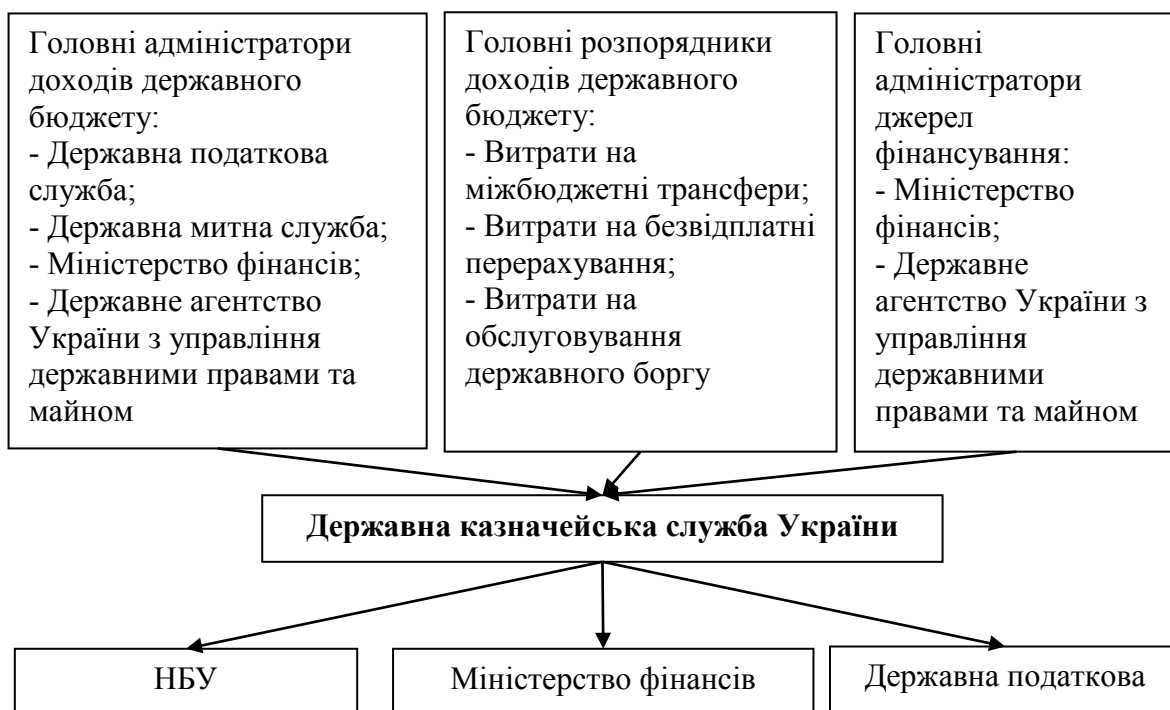

Рис. 1.3. Взаємодія учасників процесу складання касового плану виконання державного бюджету [35]

Типологізувати функції Державної казначейської служби України ми пропонуємо, виділивши функції, характерні для України загалом й у публічно правових організацій. Ми пропонуємо всі функції розділити на наступні групи: (див. рис. 1.4) : операційні, облікові, контрольні, додаткові.

- Операційні - функції, пов'язані зі складанням бюджету; функції, пов'язані з управлінням основними коштами, товарно – матеріальними запасами та бюджетними інвестиціями.

- Облікові - функції, пов'язані зі складанням бюджету; функції, пов'язані з управлінням основними коштами, товарно – матеріальними запасами та бюджетними інвестиціями.

- Контрольні - функції, пов'язані з фінансовим моніторингом результативності та ефективності діяльності публічно – правових установ.

- Додаткові - функції, пов'язані з управлінням державним боргом та активами; функції, пов'язані з програмно – цільовим плануванням діяльності публічно – правових установ; функції, пов'язані з управлінням державними та місцевими закупівлями та контрактами [35].

Державної казначейської служби України дає змогу вийти на якісно новий рівень не лише на етапі виконання бюджету, а й на етапі його формування (планування).

1.3. Правове забезпечення здійснення казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні

Державна казначейська служба України (далі – Казначейство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України (далі – Міністр) і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів [31]. Указом Президента України від 09.12.2010 року № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [42], прийнятого з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення працівників адміністративного апарату та витрат на їх утримання, підвищення ефективності державного управління, було створено Державну казначейську службу України (ДКСУ), якій довірені сервісні функції у системі обслуговування. Доходи і видатки бюджетів, обсяг бюджетного дефіциту є важливими індикаторами стану фінансової системи держави, рівня самостійності та можливості належно виконувати визначені Конституцією України функції. Саме для ефективної мобілізації фінансових ресурсів і була створена система Казначейства [14].

Згідно з чинним законодавством, казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

- 1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

2) контроль над здійсненням бюджетних повноважень під час зарахування надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;

3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів із дотриманням Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України;

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами [21].

Основні завдання Казначейства [40]:

- реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів;

- внесення на розгляд Міністра фінансів України пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах.

До системи забезпечення казначейського обслуговування бюджетів відносяться:

- організаційне забезпечення у вигляді відповідних структур та зв'язків між ними;

- інформаційно-технічне забезпечення у вигляді технічних методів і заходів для збору, обробки, зберігання та надання інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів;

- нормативно-правове забезпечення у вигляді законодавчих та підзаконних актів, положень, нормативів, інструкцій та ін.

Суб'єкти та об'єкти взаємодіють з урахуванням існуючих домовленостей, що відбувається за допомогою механізму казначейської системи.

Казначейство України у своїй діяльності керується Конституцією України, Бюджетним кодексом України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, указами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України (КМУ), наказами Міністерства Фінансів України (МФУ) (Рис.1.5).

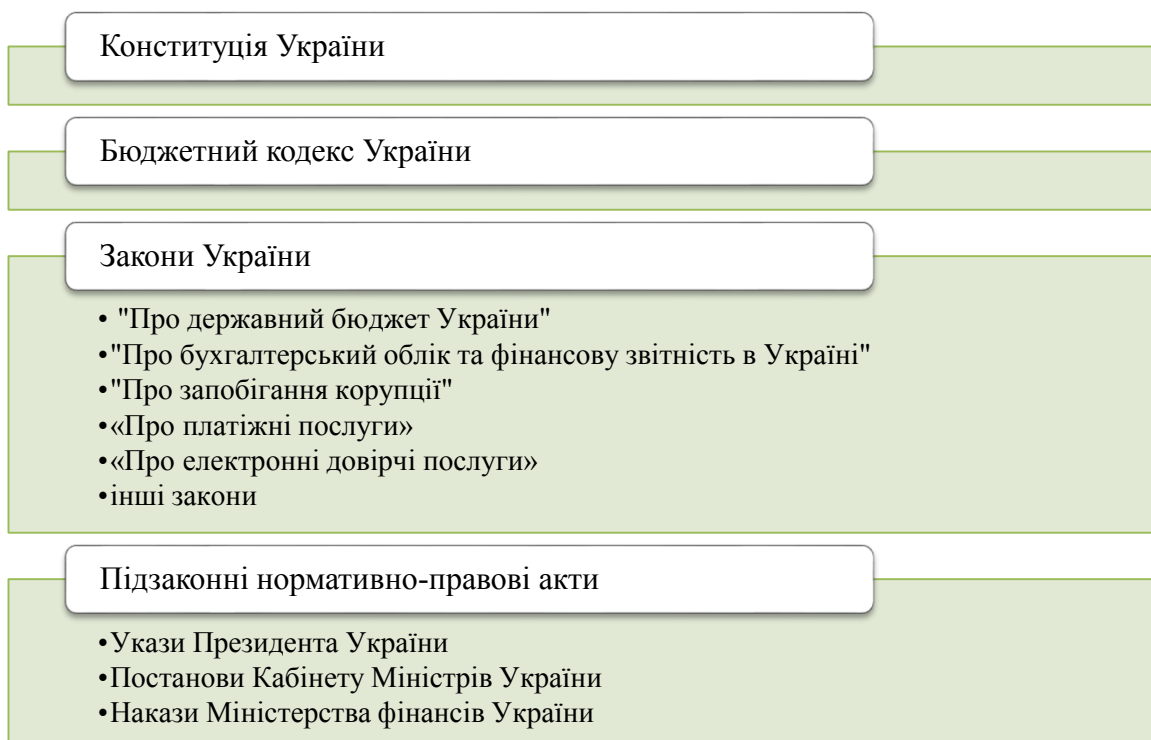

Рис. 1.5. Нормативно-правові акти, які регулюють казначейське обслуговування бюджетів [27]

До основних документів, що є правовою основою діяльності органів Казначейства можна віднести:

- Бюджетний кодекс України, затверджений Постановою Верховної Ради України від 08.07.2010 року № 2456-VI (із змінами та доповненнями);
- Указ Президента України «Про Державне казначейство України» від 27 квітня 1995 року № 335/95 (із змінами та доповненнями);
- Положення «Про державне казначейство України», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 31 липня 1995 р. N 590 (із змінами та доповненнями).

Бюджетно-правовий статус Державної казначейської служби України та її територіальних управлінь закріплений Бюджетним Кодексом України, який визначається роль Казначейства України в процесі виконання бюджетів. Розглянемо детальніше.

Статтею 43 БКУ визначено застосування казначейського обслуговування бюджетних коштів при виконанні державного і місцевих бюджетів. Державне

казначейство України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у НБУ [6].

Казначейством України ведеться облік всіх надходжень, що належать Державному бюджету України, та за поданням органів стягнення здійснюється повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету (стаття 45 БКУ).

В процесі виконання ДБУ за видатками (ст. 46) Казначейством України здійснюється контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису Державного бюджету.

Статтею 56 БКУ на органи Держказначейства покладені обов'язки ведення бухгалтерського обліку всіх надходжень, що належать державному й місцевим бюджетам України. За поданням органів стягнення здійснювати повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до цих бюджетів.

Значну увагу відведено складанню і поданню звітності про виконання бюджетів. Визначені основні форми звітності, періодичність і терміни їх подачі Державним казначейством до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Рахункової палати, Міністерства фінансів України, територіальним органам самоврядування стосовно місцевих бюджетів. Це закріплено статтями 58-62 і 80.

Структура апарату державної казначейської служби України [41]:

1. Керівництво
2. Управління організаційно-розпорядчої роботи, комунікації та міжнародного співробітництва
  - відділ комунікації та інформаційного забезпечення
  - відділ міжнародного співробітництва та європейської інтеграції
  - сектор організаційно-розпорядчої роботи
3. Управління внутрішнього аудиту
  - відділ аудиту та координації діяльності
  - відділ аналітичної роботи та оцінки ризиків

4. Управління персоналу

- відділ персоналу та державної служби
- відділ розвитку персоналу

5. Юридичний департамент

- відділ договірної та аналітичної роботи
- відділ виконання судових рішень
- відділ розгляду звернень юридичних та фізичних осіб
- відділ претензійно-позовної роботи

6. Управління видатків державного бюджету

- відділ видатків державного управління та виробничої сфери
- відділ видатків невиробничої сфери
- відділ видатків оборони, державної безпеки, судових та правоохоронних

органів

7. Управління електронних сервісів

- відділ технологічних операцій
- відділ технічної підтримки (контактний центр)

8. Управління місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин

- відділ фінансування міжбюджетних трансфертів
- відділ виконання міжбюджетних трансфертів
- відділ моніторингу видатків місцевих бюджетів

9. Департамент фінансових ресурсів

- зведений відділ
- відділ ресурсного балансу
- відділ казначейських операцій
- відділ лімітів видатків

10. Відділ обслуговування державного боргу

11. Управління бюджетних надходжень та електронного адміністрування

податків

- відділ бюджетних надходжень
- відділ електронного адміністрування податків

12. Управління обслуговування розпорядників коштів та інших клієнтів

- відділ обслуговування державного управління та виробничої сфери
- відділ обслуговування невиробничої сфери
- відділ обслуговування оборони, державної безпеки, судових та

правоохоронних органів

13. Департамент консолідованої звітності

- відділ звітності про виконання державного та зведеного бюджету
- відділ оперативного репортінгу
- відділ звітності про виконання місцевих бюджетів
- відділ звітності розпорядників коштів та інших клієнтів

14. Департамент бухгалтерського обліку операцій державного та місцевих

бюджетів

- відділ бухгалтерського обліку операцій державного бюджету
- відділ бухгалтерського обліку розпорядників коштів та інших клієнтів
- відділ бухгалтерського обліку операцій місцевих бюджетів та інших

операцій

- відділ бухгалтерського обліку валютних операцій

15. Департамент методології з обслуговування бюджетів, бухгалтерського

обліку, звітності та розвитку Казначейства

- відділ методології казначейського обслуговування бюджетів за видатками та інших клієнтів
- відділ методології бухгалтерського обліку та звітності про виконання

бюджетів

- відділ методології казначейського обслуговування бюджетів за доходами
- відділ методології казначейського обслуговування розпорядників

(одержувачів) бюджетних коштів, організації внутрішнього контролю та розвитку Казначейства

16. Департамент цифрової трансформації та інформаційно-комунікаційних

систем

- відділ цифрового та інноваційного розвитку

- Управління електронних комунікаційних систем
- відділ комунікаційного обладнання та мереж
- відділ доменних та мережевих сервісів
- Управління інформаційних систем
- відділ інформаційних ресурсів
- відділ серверного обладнання
- відділ підтримки цифрової інфраструктури

17. Управління платіжних систем

- відділ технологічних операцій
- відділ обслуговування операційного дня за видатками
- відділ обслуговування операційного дня за надходженнями

18. Управління діловодства

- загальний відділ
- відділ контролю виконавської дисципліни та роботи архіву

19. Фінансовий департамент

- відділ фінансового забезпечення
- відділ бухгалтерського обліку, фінансової та бюджетної звітності
- відділ розрахунків та іншої звітності
- відділ управління майном

20. Управління (Центр) сертифікації ключів

- відділ реєстрації та роботи з клієнтами
- відділ сертифікації ключів
- сектор адміністрування та захисту ключової інформації

21. Управління безпеки

- відділ інформаційної безпеки
- відділ внутрішньої безпеки

22. Відділ адміністративно-господарської роботи

23. Сектор закупівель

24. Сектор з питань запобігання та виявлення корупції

25. Сектор з питань мобілізаційної роботи

26. Сектор мережі

27. Сектор режимно-секретної роботи

Отже, можна зробити висновок, що одним із основних інструментів державного впливу на політичні, економічні та соціальні процеси був і залишається бюджет України. Від якості нормативно-правового забезпечення цих процесів у бюджетній сфері, у даному випадку – у казначейському обслуговуванні бюджетних коштів, залежить ефективність державного управління бюджетними ресурсами країни. Існуюча нормативно-правова та інституційна база, сформована для діяльності Державної бюджетної служби України, дозволяє їй у повному обсязі реалізовувати свої функції з обслуговування державного та місцевих бюджетів, управління фінансовими ресурсами, забезпечення належного обліку, звітності та контролю за бюджетними коштами та в встановлення єдиних і єдиних правил експлуатації цих процесів.

Висновки до 1-го розділу

Дослідивши теоретико-правову характеристику системи казначейського обслуговування в Україні, ми прийшли до наступних висновків:

1. Функціонування казначейської системи забезпечує реалізацію функцій і базується на відповідних засадах. Завданням ДКСУ є казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів шляхом обліку доходів і видатків бюджетів шляхом оплати рахунків суб'єктів господарювання з метою подальшого контролю за цільовим призначенням бюджетних коштів. Казначейська система, як ефективний інструмент державної та регіональної фінансової політики, сприяє реалізації норм Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» щодо застосування єдиних підходів та вимог до виконання бюджету та звітність. Це, у свою чергу, дозволило створити прозору та доступну базу даних про виконання бюджету для органів

державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та дало змогу приймати зважені управлінські рішення.

2. У результаті реалізації запропонованої моделі реалізації ДКСУ цієї підгрупи функцій можливе забезпечення взаємозв'язку та нерозривності процесів виконання бюджетів бюджетної системи України, проведення державних (місцевих) закупівель та облік державних (місцевих) контрактів, а також повноту контролю та аналізу процесів розміщення замовлень за державні (місцеві) кошти, укладання та виконання державних (місцевих) контрактів. До ключових пунктів програмного бюджету ми відносимо поняття контракту та державної служби.

Удосконалення функціональної структури системи казначейського виконання бюджету дає змогу підвищити ефективність усієї системи управління державними фінансами. Розглянуте нами розширення повноважень Державної казначейської служби України дає змогу вийти на якісно новий рівень не лише на етапі виконання бюджету, а й на етапі його формування (планування).

3. Одним із основних інструментів державного впливу на політичні, економічні та соціальні процеси був і залишається бюджет України. Від якості нормативно-правового забезпечення цих процесів у бюджетній сфері, у даному випадку – у казначейському обслуговуванні бюджетних коштів, залежить ефективність державного управління бюджетними ресурсами країни. Існуюча нормативно-правова та інституційна база, сформована для діяльності Державної бюджетної служби України, дозволяє їй у повному обсязі реалізовувати свої функції з обслуговування державного та місцевих бюджетів, управління фінансовими ресурсами, забезпечення належного обліку, звітності та контролю за бюджетними коштами та в встановлення єдиних і єдиних правил експлуатації цих процесів.

ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

2.1. Економічна характеристика показників казначейського обслуговування в системі виконання бюджетів за доходами та видатками

Відповідно до чинної бюджетної класифікації структура державного бюджету включає дві основні складові – доходи та видатки. При затвердженні бюджету на наступний рік у законі (якщо точніше – у додатках до закону) зазначають обсяги усіх планових доходів, видатків, джерел фінансування, а також міжбюджетних трансфертів.

Відповідно до ст. 45 Бюджетного кодексу зазначено, що «податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету (за винятком установ України, які функціонують за кордоном). Податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету визнаються зарахованими до державного бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок» [1].

За допомогою бюджетної системи здійснюється безперервний процес формування, розподілу та використання грошових фондів для соціально-економічного розвитку суспільства. Він складається з державного та місцевих бюджетів.

У процесі виконання бюджету за доходами органи ДКСУ ведуть бухгалтерський облік доходів бюджету. Важливо, що при веденні бухгалтерського обліку виконання доходів бюджету органи Казначейства повинні забезпечити облік доходів поточного року за кодами бюджетної класифікації.

Відповідно до неї та статті 8 БКУ бюджетна класифікація складається з:

- класифікація доходів бюджету;

- класифікація видатків та кредитування бюджету (функціональна, економічна, відомча, програмна);
- класифікація фінансування бюджету (за типом кредитора, за типом боргового зобов'язання);
- класифікація боргу (за типом кредитора, за типом боргового зобов'язання) [6, 25].

Відповідно статті 9 БКУ, доходи бюджету класифікуються за такими розділами (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Складові доходів бюджету [6]

№ з/п	Назва складника	Характеристика
1	податкові надходження	встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори.
2	неподаткові надходження	1) доходи від власності та підприємницької діяльності; 2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; 3) інші неподаткові надходження.
3	доходи від операцій з капіталом	доходи від продажу капітальних активів (основних фондів, державних запасів і резервів, землі).
4	трансферти	кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

У процесі планування доходів усіх рівнів має бути забезпечене виявлення доходів за всіма джерелами їх створення [18].

Структуру доходів Зведеного бюджету України за 2020 – 01.11.2024 рр. ілюструє табл. 2.2.

Структура доходів Зведеного бюджету України у 2020 – 01.11.2024 р.

[10] (Додаток А)

млн.грн.

Рік \ Стаття доходів	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	Державні цільові фонди	Офіційні трансфери	Разом
2020	1136687,2	234409,5	3552,5	1176,0	836,4	1176,0	1377838
%	82,57	17,03	0,26	0,09	0,06	0,09	100,00
2021	1107090,9	175358,0	328,7	1289,9	209,4	12576,1	1296853
%	85,37	13,52	0,03	0,10	0,02	0,97	100,00
2022	949764,4	346327,7	611,0	481090,7	136,2	9465,6	1787396
%	53,14	19,38	0,03	26,92	0,01	0,53	100,01
2023	1203544,1	991601,7	100,3	433404,5	432,1	42915,3	2671998
%	45,04	37,11	0,0	16,22	0,02	1,61	100,00
01.11.2024	1328671,0	722789,8	133,0	274470,7	448,9	21979,0	2348492
%	56,58	30,78	0,01	11,69	0,02	0,94	100,00
Відхилення 2023- 2020 рр.	66856,9	757192,2	-3452,2	432228,5	-404,3	41739,3	1294160 (100)

* розроблено автором на основі Міністерства фінансів України та Державна Казначейська служба України

Як видно з таблиці 2.2, доходи постійно зростають: якщо у 2023 р. вони становили 1294160 млн грн, але при цьому спостерігається певна варіація за статтями надходжень. Державні цільові фонди станом на 2020 році становлять 836,4 млн. грн., а у 2023 зменшилися до 404,3 млн. грн. за рахунок зменшення фондів у 2023 році (ЗУ «Про бюджетну класифікацію») [11].

Бюджетна політика знаходить своє відображення у методах і формах забезпечення виконання дохідної частини бюджету та напрямках бюджетного фінансування. Бюджетна політика проявляється як в абсолютному вираженні окремих статей доходів і видатків бюджету, так і в структурі надходжень та напрямів витрачання коштів централізованих фондів держави.

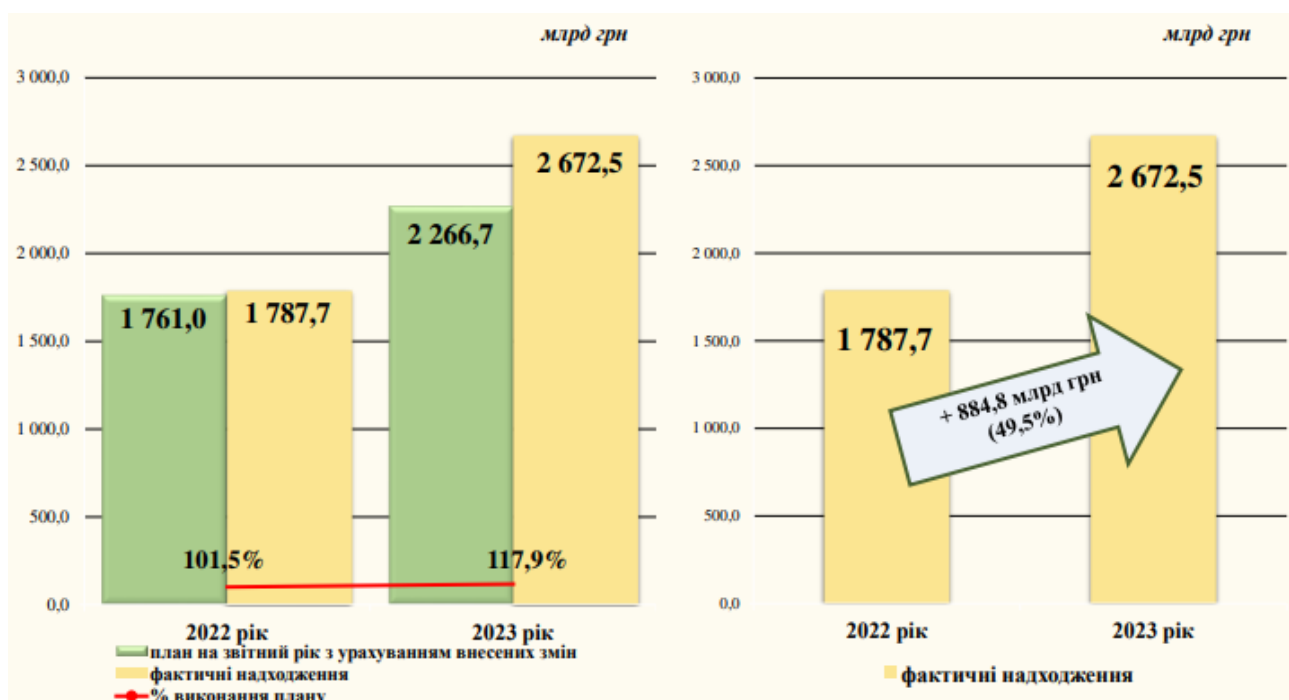

Рис. 2.1. Структура доходів Державного бюджету України 202-2023 р.
(Додаток Б) [30].

В таблиці 2.3. наведено відомості по доходах за окремими статтями за 2023 рік, до яких входять надходження до загального та спеціального фондів державного бюджету.

Таблиця 2.3.

Доходи державного бюджету України за статтями доходів 2023 р. порівняно з 2022 р. (млн. грн.) (Додаток Б) [30]

Назва доходу	Фактично надійшло у 2022 році	% у загальній сумі	Фактично надійшло у 2023 році	% у загальній сумі	Збільшення / зменшення
1	2	3	4	5	6
1. Усього доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, у тому числі:	555,2	100,0	652,6	100,0	97,4
1.1. міжбюджетні трансферти з державного бюджету	136,8	24,6	177,4	27,3	40,6

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6
<i>1.2. доходи без урахуванням міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, з них:</i>	418,4	75,4	475,2	72,7	56,8
Податок та збір на доходи фізичних осіб	272,2	49,0	289,4	44,3	17,2
Єдиний податок	47,2	8,5	55,8	8,6	8,6
Податок на майно	36,8	6,6	43,8	6,7	7,0
Власні надходження бюджетних установ	15,3	2,8	27,5	4,2	12,2
Орендна плата	18,4	3,3	22,4	3,4	4,0
Внутрішні податки на товари та послуги	13,1	2,4	22,4	3,4	9,3
Інші податки та збори	15,4	2,8	13,9	2,1	-1,5

Саме видатки бюджету є ефективним інструментом впливу на величину сукупного попиту, обсяг грошової маси, що знаходиться в обігу та її структури, рівня безробіття та інфляції, структуру економіки тощо.

Державні видатки – це система фінансових відносин з приводу розподілу, перерозподілу та використання фондів грошових ресурсів держави з метою здійснення покладених на неї соціально-економічних функцій [4].

Формування бюджетних видатків починається на стадії планування, за основу береться очікуване виконання бюджету за видатками за попередній період. Видатки бюджету класифікуються:

- функціями, з виконанням яких пов'язані видатки;
- економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки;
- ознакою головного розпорядника бюджетних коштів;
- бюджетними програмами.

Бюджетні видатки мають певний економічний зміст, зумовлений суспільним способом виробництва, природою та функціями держави, вони відіграють вирішальну роль у задоволенні потреб соціально-економічного розвитку країни. Видатки бюджету спрямовані не лише на утримання

соціально-культурної сфери, органів г державної влади, управління, оборону, а й на фінансування народного господарства, державне капітальне будівництво, благоустрій тощо [18].

Загальну структуру видатків Зведеного бюджету України подано на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Структура видатків Зведеного бюджету України

Таблиця 2.4

Структура видатків Зведеного бюджету України у 2020 – 2023 р.

[10] (Додаток А)

млн.грн.

Видатки	2020	2021	2022	2023	2023, %	01.11.2024
1	2	3	4	5	6	7
Загальнодержавні функції	204 819,6	264 655,5	248 475,9	349 119,2	7.86	340 907,3
Оборона	120 374,1	128 819,3	1 143 163,6	2 097 621,9	47.23	1 681 957,2
Громадський порядок, безпека та судова влада	159 509,6	181 306,1	454 457,0	591 579,7	13.32	531 006,2

1	2	3	4	5	6	7
Економічна діяльність	262 916,6	327 865,1	156 484,3	247 579,3	5.57	161 380,0
Охорона навколишнього природного середовища	9 056,6	12 803,4	5 226,7	6 396,0	0.14	7 331,7
Житлово-комунальне господарство	32 214,5	63 393,5	41 160,1	70 400,5	1.59	45 957,6
Охорона здоров'я	175 789,7	210 882,7	215 275,8	217 419,4	4.90	179 984,7
Духовний та фізичний розвиток	31 710,9	46 852,2	33 678,8	38 473,0	0.87	33 525,2
Освіта	252 283,7	331 190,9	290 761,0	308 643,8	6.95	263 949,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення	346 720,5	370 266,4	455 188,1	514 131,8	11.58	402 068,6
Усього видатків	1 595 395,9	1 845 367,4	3 043 871,4	4 441 364,6	100,0	3 648 067,7

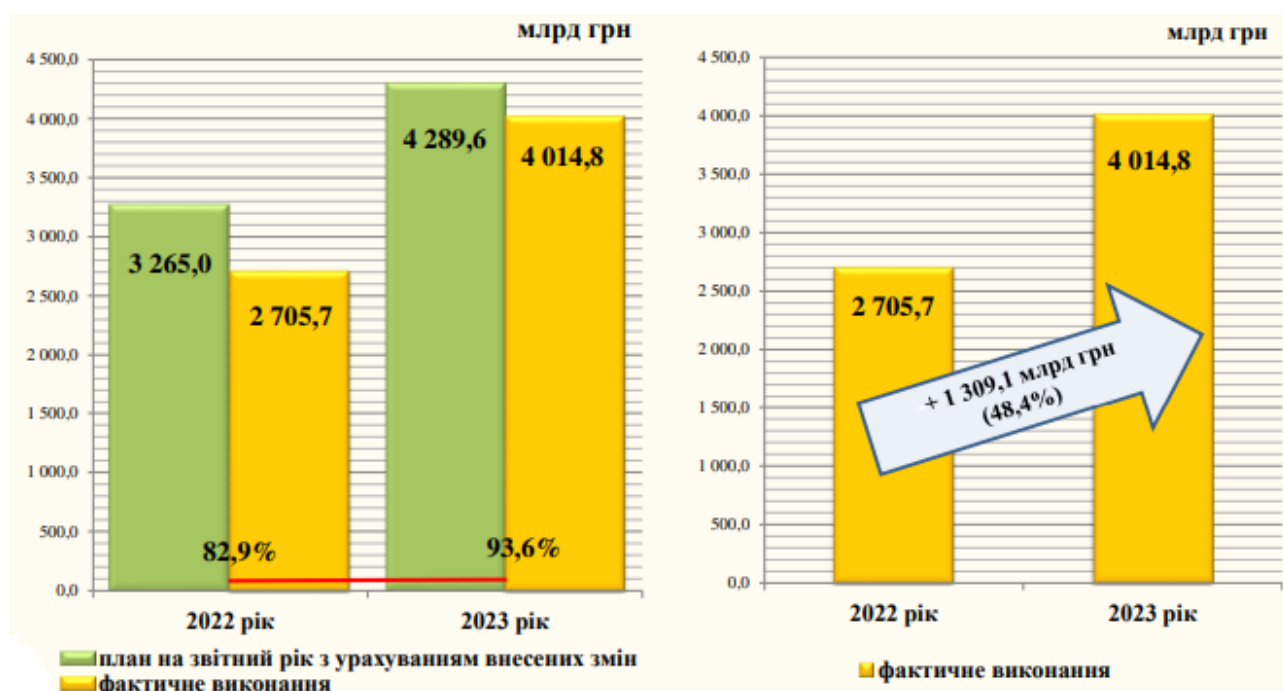

Рис. 2.3. Касові видатки Державного бюджету України за 2022-2023 р.
(Додаток Б) [30]

Слід погодитися з думкою проф. В. М. Гейця, що у структурі фінансування видатків бюджету на економічну діяльність немає чіткого та обмеженого кола визначених пріоритетних напрямів чи галузей для формування цільових державних програм. А в основі проблеми відсутності належного рівня фінансування важливих сфер економіки, лежить розпорощування бюджетних коштів внаслідок множинності програмної державної підтримки [34].

Стадії виконання державного бюджету за видатками визначають відповідно до статті 46 БКУ (Рис.2.3).

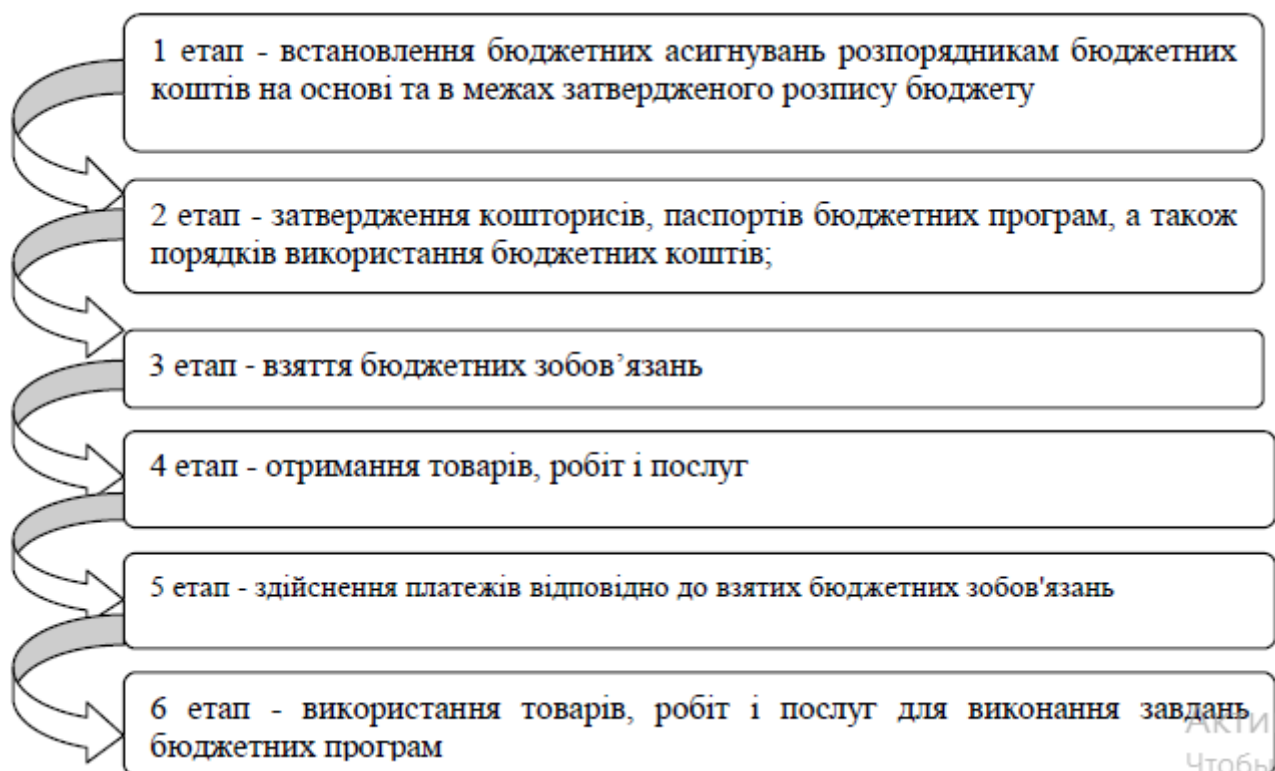

Рис. 2.3 – Стадії виконання державного бюджету за видатками [6]

Класифікація видатків за економічними ознаками здійснюється з точки зору впливу державних витрат на рух сукупного продукту та процес розширеного відтворення і ґрунтується на визначенні поточних і капітальних витрат і позик за вирахуванням відшкодування. Їх склад визначається Кабінетом Міністрів України.

Поточні видатки – це видатки бюджету на утримання мережі підприємств, установ і організацій, яка діє на початок бюджетного року та набуває чинності в цьому році, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення та ін [20].

Капітальні видатки (видатки розвитку) – це видатки на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: 1) фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; 2) фінансування структурної перебудови національної економіки; 3) субсидії, субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням [20].

Рис. 2.4. Структура видатків Зведеного бюджету України [23]

Одним з основних інтегрованих показників розвитку економіки та виконання бюджету є динаміка коштів на рахунках Казначейства, які включають гривневі кошти, що обліковуються на ЄКР. Обсяг коштів на ЄКР постійно змінюється: зростає під час надходжень податків та інших обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів, а також надходжень на рахунки інших клієнтів або зменшується під час пікових обсягів здійснення видатків та витрат розпорядниками коштів бюджетів та іншими клієнтами.

Зараз в Україні відбувається процес децентралізації влади, шляхом передачі повноважень і доходів бюджету від державних органів до органів місцевого самоврядування. Головною метою реформи органів місцевого самоврядування є об'єднання територіальних громад та надання їм можливості самостійно, за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого значення, а також надання територіальним громадам більших ресурсів, мобілізація їх внутрішні резерви ресурсів. Відповідно до Бюджетного кодексу місцеві бюджети містять доходи і видатки на здійснення повноважень місцевих

державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці доходи і видатки складають єдиний залишок відповідного бюджету.

Таблиця 2.4

Динаміка видатків місцевих бюджетів України за економічною класифікацією протягом 2020 – 01.11.2024 рр. (млрд. грн.) [10].

Видатки	2020	2021	2022	2023	2023, %	01.11.2024
Поточні видатки	1426269,4	1637522,2	2913358,5	4129043,2	92.98	3414103,0
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	447221,5	516124,9	1239943,3	1479156,1	33.31	1274185,7
Використання товарів та послуг	382543,7	474136,4	845091,1	1664622,4	37.48	1052675,2
Обслуговування боргових зобов'язань	122197,0	154987,5	162115,2	253913,9	5.72	240289,8
Поточні трансферти	134627,6	117842,4	131289,0	158809,0	3.58	337940,1
Соціальне забезпечення	332785,7	354950,6	520401,7	551083,0	12.41	483990,9
Інші поточні видатки	6893,9	19480,4	14518,2	21458,8	0.48	25021,3
Капітальні видатки	169020,3	206855,5	130140,7	311897,0	7.02	233964,7
Придбання основного капіталу	84927,4	97764,0	78518,5	175102,9	3.94	153930,6
Капітальні трансферти	84092,9	109091,5	51622,1	136794,1	3.08	80034,1
РАЗОМ	1595289,7	1844377,7	3043499,1	4440940,2	100,0	3648067,7

Тому органи казначейства, маючи достатню інформаційну базу за всім спектром показників виконання бюджету, повинні брати участь у плануванні доходів і видатків бюджету, прогнозуванні та оцінці ефективності державних цільових програм. Участь органів казначейства у формуванні очікуваних та планових бюджетних показників разом з іншими органами виконавчої влади забезпечить комплексний підхід до управління державними фінансами.

2.2. Здійснення органами Державної казначейської служби України контрольних функцій щодо дотримання бюджетного законодавства України

Контрольні повноваження органів Казначейської служби значною мірою реалізуються у процесі виконання видаткової частини бюджетів. За змістом та логікою операцій, які здійснюються з виконання бюджетів, заходи контролю органів Казначейської служби за використанням бюджетних коштів можна розділити на кілька етапів, які пов'язані між собою встановленими правилами автоматизованого обліку в системі казначейства (див. рис. 2.5).

Ведення Казначейством бюджетів за видатками передбачає надання розпорядниками бюджетних коштів органам Казначейства даних про мережу бюджетних установ та організацій. Казначейство перевіряє отриману інформацію на відповідність встановленим вимогам.

У процесі здійснення контрольних повноважень органи казначейської служби можуть виявляти окремі порушення норм бюджетного законодавства, вчинені розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Порушенням норм бюджетного законодавства визнається порушення учасником встановлених нормативно-правовими актами норм щодо складання, розгляду, затвердження, виконання та звітності про стан виконання бюджету. У разі виявлення органами казначейської служби фактів порушень норм бюджетного законодавства такі порушення документуються та до порушників застосовуються заходи впливу. Перелік заходів впливу за порушення норм бюджетного законодавства визначено статтею 117 Бюджетного кодексу України.

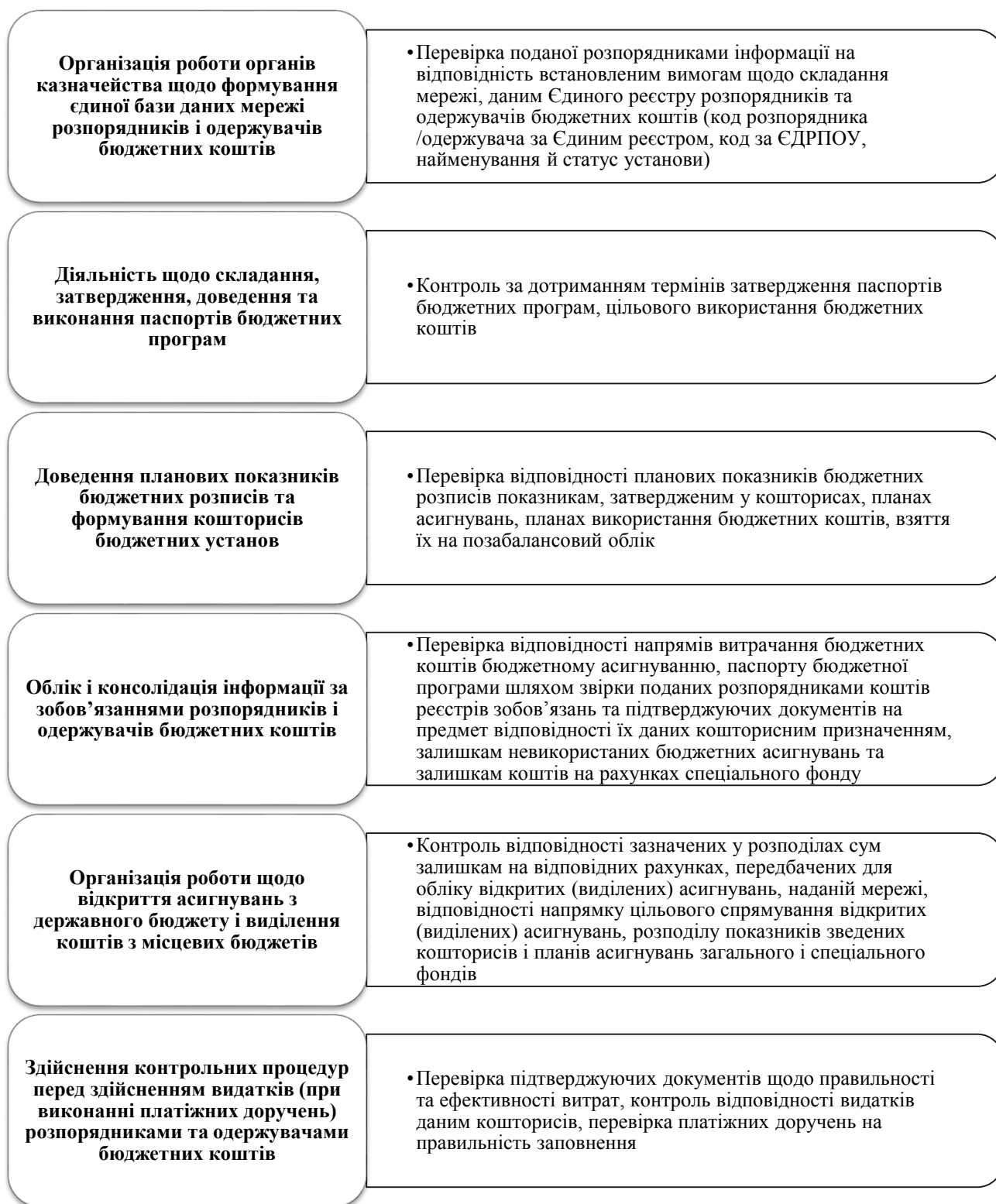

Рис. 2.5. Основні етапи казначейського контролю за виконанням державного та місцевих бюджетів за видатками [19]

Органи казначейської служби за порушення бюджетного законодавства до учасників бюджетного процесу можуть застосовувати заходи впливу (див. рис. 2.6).

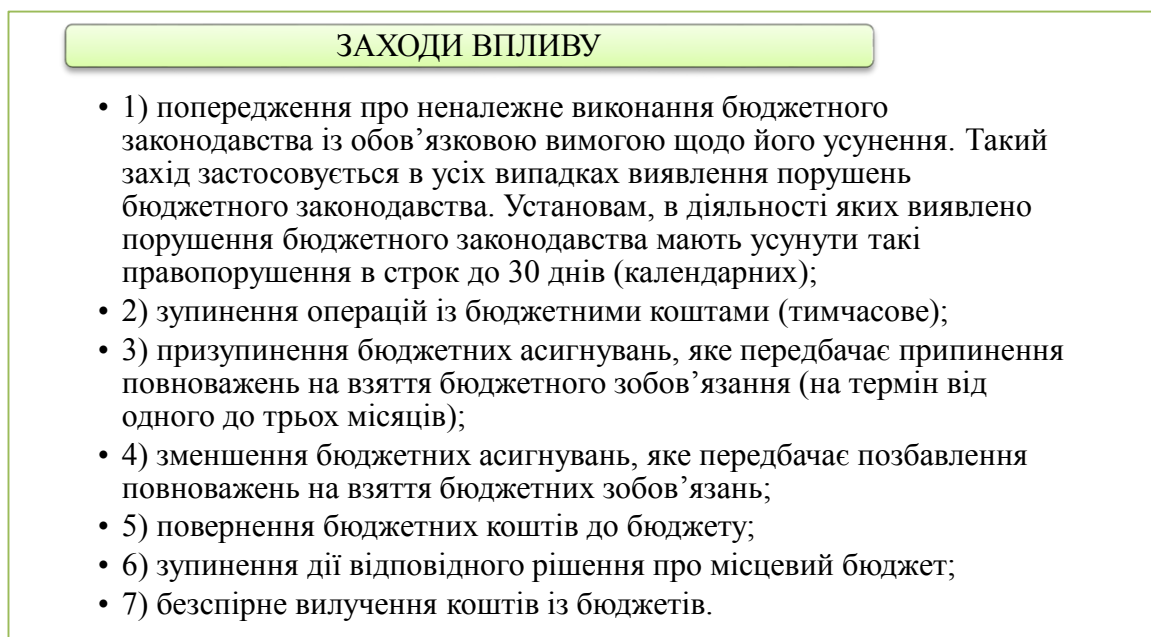

Рис. 2.6. Заходи впливу органами казначейської служби за порушеннями бюджетного законодавства до учасників бюджетного процесу [6]

Рішення про застосування окремих заходів впливу у разі порушення бюджетного законодавства приймає керівник (заступник керівника) органу казначейської служби.

Розглянемо, за які ж саме порушення до учасників бюджетного процесу можуть застосовуватися наведені вище заходи впливу. Відповідно до п.п. 1 ч. 1 ст. 117 БКУ попередження про неналежне виконання законодавства із вимогою про його усунення застосовується в усіх без виключення випадках виявлення порушень бюджетного законодавства. При цьому виявлені порушення мають бути усунені в термін до 30 календарних днів. Такі заходи впливу можуть застосовуватись учасниками бюджетного процесу, уповноваженими Бюджетним кодексом України на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства. При цьому механізм застосування цього заходу впливу прописаний лише у Методичних рекомендаціях затверджених Наказом Державної казначейської служби України від 29.12.2012 р. №394. «Про

затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку застосування органами Державної казначейської служби України заходів впливу за порушення бюджетного законодавства» [26], які регламентують порядок організації роботи органів Державної казначейської служби України в процесі виявлення та фіксації порушень бюджетного законодавства» [28].

Згідно цього нормативного документу попередження застосовується до розпорядників чи одержувачів у таких випадках:

- 1) порушення термінів надання реєстраційних карток;
- 2) порушення термінів реєстрації бюджетних зобов'язань;
- 3) порушення термінів надання мережі;
- 4) порушення порядку відкриття чи закриття рахунків;
- 5) порушення термінів надання кошторисів та інших документів, які застосовуються в процесі виконання бюджетів;
- 6) порушення правил реєстрації бюджетних зобов'язань;
- 7) порушення вимог щодо подання до органів Казначейства фінансової та бюджетної звітності, а також іншої інформації, передбаченої бюджетним законодавством;
- 8) недотримання розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів обмежень, які встановлені законодавством та іншими нормативно-правовими актами;
- 9) інші випадки порушення бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу [26].

Посадова особа органу казначейської служби у день виявлення факту порушення норм бюджетного законодавства або не пізніше наступного робочого дня зобов'язана скласти у довільній письмовій формі попередження, зокрема «... у якому зазначаються:

- а) суть порушення бюджетного законодавства;
- б) посилення на норми нормативно-правових актів, які порушено та є підставою для складання попередження;
- в) термін усунення порушення бюджетного законодавства;

- г) назва, номер, дата та сума документа, який повертається без виконання;
- г) код програмної класифікації видатків та кредитування державного або місцевих бюджетів;
- д) номер реєстраційного/спеціального реєстраційного рахунку» [26].

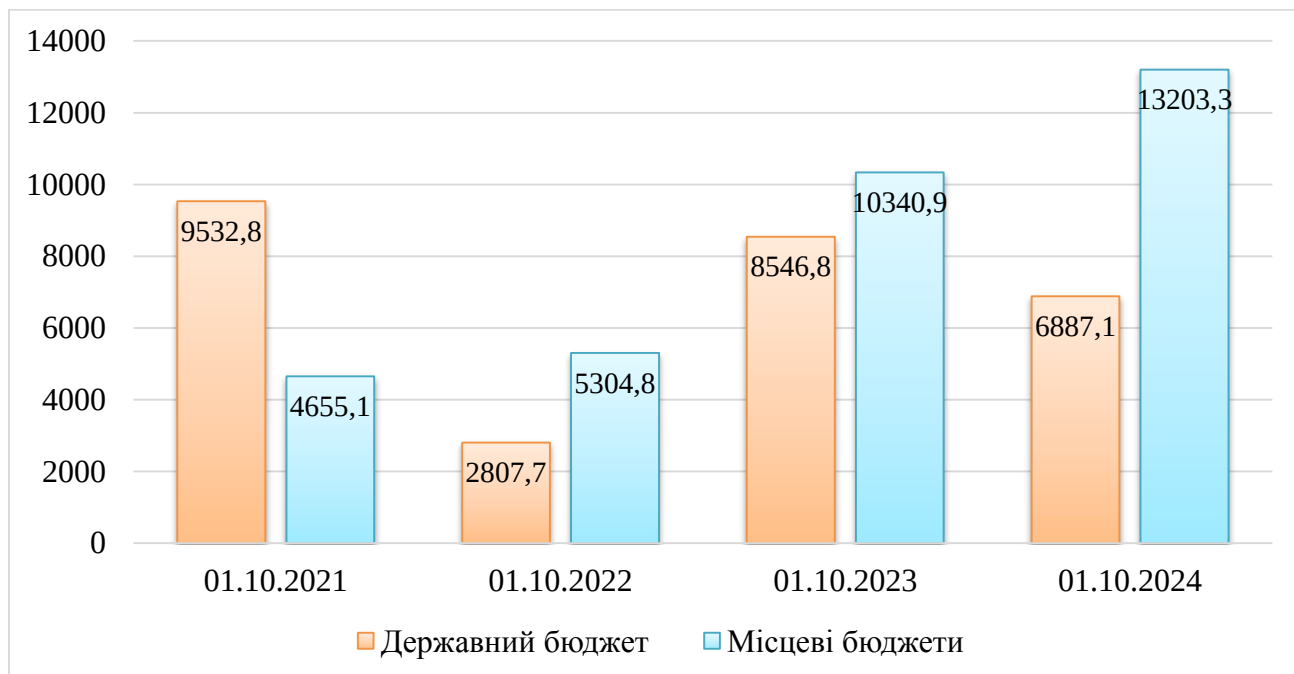

Рис. 2.7. Кількість наданих органами ДКСУ розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів порушень, зафіксованих у попередженнях про неналежне виконання бюджетного законодавства у 2021-2024 р. [9]

Крім цього, в процесі подання кошторисів та інших документів, що застосовуються при виконанні бюджету, у разі недотримання порядків відкриття (закриття) рахунків, подання фінансової і бюджетної звітностей та інших випадках порушення бюджетного законодавства по державному та місцевих бюджетах у 2024 році надано 9 148 попереджень на суму 335 738,3 млн гривень (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Структура наданих органами ДКСУ розпорядниками (одержувачами)
бюджетних коштів порушень, зафіксованих у попередженнях про неналежне
виконання бюджетного законодавства у 2021-2024 р. [9]

Порушення бюджетного законодавства	Держвний бюджет		Місцеві бюджети		Разом	
	К-сть	Сума, млн. грн	К-сть	Сума, млн. грн	К-сть	Сума, млн. грн
01.10.2021						
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	2265	9525,5	11915	4604,2	14180	14129,7
При прийнятті до виконання платіжних доручень	89	7,3	369	50,9	458	58,2
Разом	2354	9532,8	12284	4655,1	14638	14187,9
01.10.2022						
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	2687	2789,4	16011	5227,7	18698	8017,1
При прийнятті до виконання платіжних доручень	202	18,3	1001	77,1	1203	95,4
Разом	2889	2807,7	17012	5304,8	19901	8112,5
01.10.2023						
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	3351	8139,4	19429	10286,2	22780	18425,6
При прийнятті до виконання платіжних доручень	170	407,4	659	54,7	829	462,1
Разом	3521	8546,8	20088	10340,9	23609	18887,7
01.10.2024						
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	4505	6742,6	23969	12957,2	28474	19699,8
При прийнятті до виконання платіжних доручень	164	144,5	619	246,1	783	390,6
Разом	4669	6887,1	24588	13203,3	29257	20090,4

У 2024 р. порівняно із попереднім роком попереджено більше таких випадків на 35,7% більше. Як бачимо із даних представлених у таблиці 2.5, в структурі наданих попереджень понад 80% припадає на місцеві бюджети. Крім цього, у 2024 р. органами казначейської служби в процесі подання їм кошторисів та інших документів розпорядниками, а також у разі недотримання порядків відкриття та закриття рахунків, подання звітностей та інших випадках порушення норм бюджетного законодавства по державному і місцевих

бюджетах надано 29257 попереджень. Загальна сума таких попереджень склала 20090,4 млн грн [9].

Отже, з наведених даних можна стверджувати, що в процесі виконання бюджету за видатками органи Державної казначейської служби України здійснюють низку контрольних повноважень, які дозволяють виявляти порушення бюджетного законодавства частиною розпорядників або одержувачів коштів. бюджетних коштів у процесі попереднього та поточного контролю. Такі контрольні заходи на етапах, що передують, та під час проведення операцій з бюджетними коштами дають змогу запобігти нецільовому використанню бюджетних коштів. Більшість таких порушень бюджетного законодавства, виявлених органами Державної казначейської служби України, усуваються розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

Заходи щодо виявлення порушень бюджетного законодавства органами ДКСУ та контролю є ефективнішими та доцільнішими, ніж заходи, які вживаються спеціалізованими органами державного фінансового контролю після здійснення операцій. Адже такі заходи запобігають нецільовому використанню бюджетних коштів. Аналітичні дані щодо виявлених органами казначейства та одержувачами бюджету порушень фінансового законодавства під час виконання державного та місцевих бюджетів підтверджують необхідність надання додаткових повноважень контролю за використанням бюджетних коштів.

2.3. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейської системи касового виконання бюджетів

На сучасному етапі забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку України потребує масштабних змін у сфері управління державними фінансами, особливо в системі виконання державного та місцевих бюджетів. Державне казначейство України на сьогодні недостатньо ефективно забезпечує касове виконання державного та місцевих бюджетів, оскільки основи його діяльності та нормативно-правова база, що регламентує його роботу, були затверджені на момент його створення і не можуть врахувати всі характеристики сучасні соціально-економічні реалії. Тому реформування казначейської системи України є необхідним для забезпечення відповідності функцій, методів і повноважень Казначейської служби України покладеним на неї обов'язкам на сучасному етапі.

Останнім часом виникла необхідність аналізу діяльності Державної казначейської служби та визначення нових та вдосконалення існуючих шляхів розвитку казначейської системи для виконання Державного бюджету України.

Виконання бюджету – забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому і за кожним джерелом зокрема, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетами заходів. Органи державного казначейства повинні володіти всією повнотою інформації щодо виконання бюджетів, своєчасно і на регулярній основі забезпечувати нею одержувачів бюджетних коштів та органи влади [38].

Шляхи удосконалення контрольних повноважень органів вивчала У. Ватаманюк-Зелінська, яка наголошувала про необхідність [32]:

- 1) удосконалення нормативно-правових засад фінансового контролю, зокрема, встановлення єдиних підходів для всіх суб'єктів фінансового контролю, чітке розмежування їх повноважень;

2) підвищення взаємозв'язку та покращення співпраці ДКСУ з іншими суб'єктами фінансового контролю, в тому числі через єдину інформаційну систему щодо порушень бюджетного законодавства;

3) розширення незалежних повноважень ДКСУ, що дозволить запобігти тиску з їх боку не лише на період здійснення перевірок, а й у процесі прийняття рішення щодо відшкодування заподіяних державі збитків.

На сучасному етапі економічного розвитку одним із основних елементів підвищення фінансової стабільності та захисту бюджетної системи є забезпечення ефективного управління бюджетними коштами, злагоджена співпраця та взаємодія всіх учасників бюджетного процесу, посилення захисту інформації та здатність протистояти кібератаки, раціональне витрачання коштів.

Казначейська система касового виконання бюджетів є необхідним та дієвим інструментом державної та регіональної фінансової політики, сприяє реалізації та дотриманню норм Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» на поточний рік [12]

Фінансова безпека держави характеризується такими основними показниками, як виконання бюджету та стабільність національної валюти. Найважливішим показником фінансової безпеки держави ми вважаємо виконання бюджету. Тому сьогодні проблема виконання бюджету набуває надзвичайної актуальності, особливо в умовах бюджетного дефіциту.

Узагальнені пропозиції щодо напрямів удосконалення казначейського обслуговування можна представити в наступному вигляді (рис. 2.8).

Практика бюджетних правовідносин засвідчує, що протягом всього періоду функціонування державної казначейської служби України, чи її попередника – державного казначейства України, підрозділи казначейської служби держави належним чином виконували їх завдання і функції, забезпечуючи при цьому як практичну реалізацію державної казначейсько-бюджетної політики, так і розробку напрямів її вдосконалення.

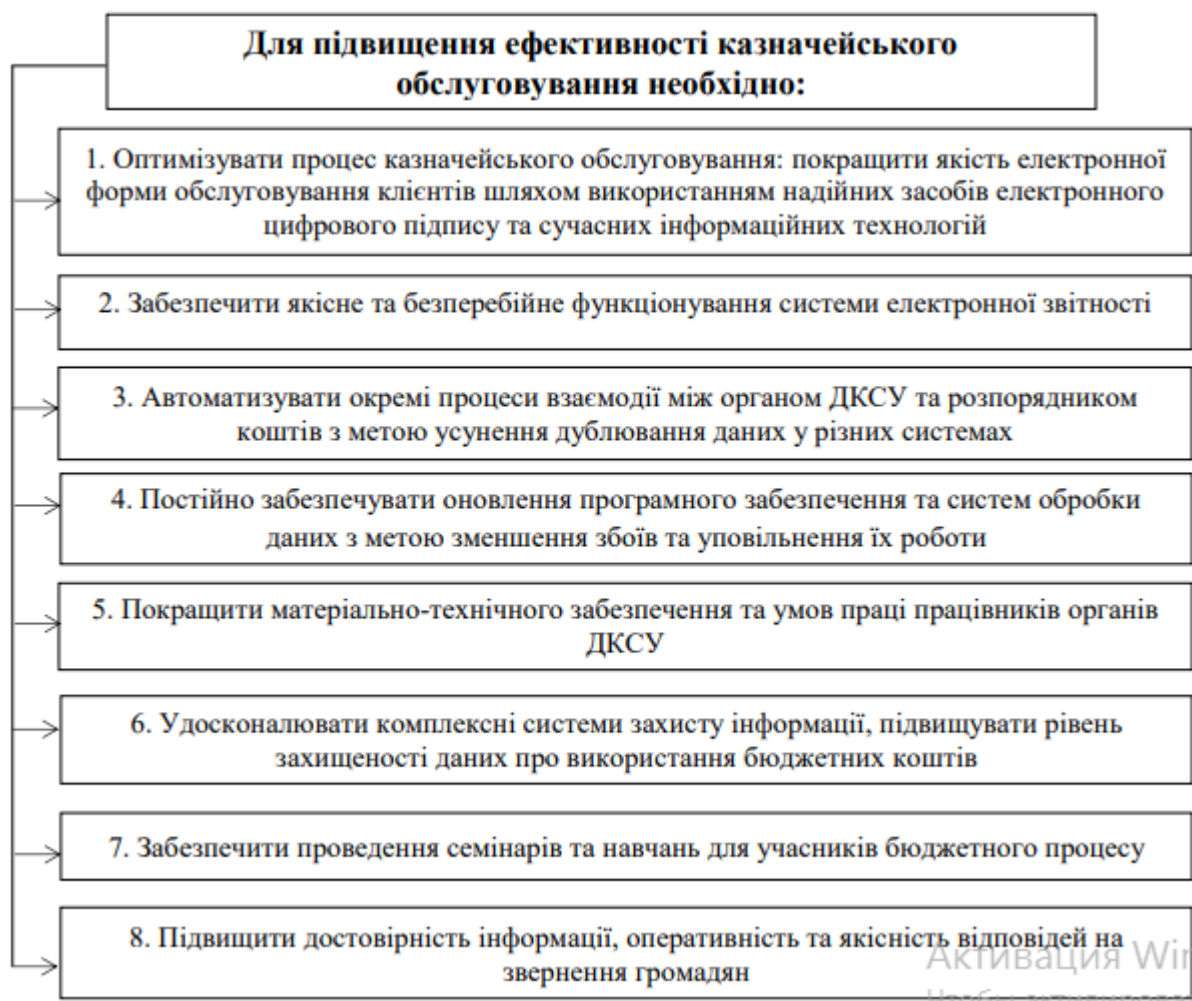

Рис. 2.8. Напрями удосконалення казначейського обслуговування державного бюджету за видатками [8]

В той же час, в Україні в останні роки відбувся перерозподіл бюджетних ресурсів від місцевих бюджетів до державного бюджету. Зокрема, статистичні дані свідчать, що останніми роками через місцеві бюджети здійснюється перерозподіл лише 6-8 % валового внутрішнього продукту та, при цьому, частка власних надходжень місцевих бюджетів в структурі доходів зведеного бюджету складає 25-30 % [29].

Розвиток казначейської системи виконання Державного бюджету в Україні проходив досить високими темпами, і сьогодні виникла ситуація, яка не дає можливості повністю та ефективно використовувати та провадити сучасну казначейську систему виконання бюджету. Це пов'язано з тим, що повноваження органів казначейства були сформовані у період їхнього

створення і нині не враховують сьогоденних соціально-економічних та політичних реалій.

Проблема дефіциту фінансових ресурсів, яка виникає перед державою на сьогоднішній день, є результатом неоптимального перерозподілу цих коштів, замість загальноприйнятого у світі управління ресурсами, яке забезпечує здійснення видатків у межах асигнувань, які реально передбачені державним та місцевими бюджетами. Серйозна політична стурбованість з приводу витрачання державних коштів та ролі уряду, а також забезпечення прозорості звітних даних на всіх рівнях державного управління зумовлюють необхідність удосконалення казначейської системи виконання державного бюджету України.

Узагальнені основні проблеми вітчизняної казначейської системи касового виконання бюджетів можна представити на рисунок (рис. 2.9).

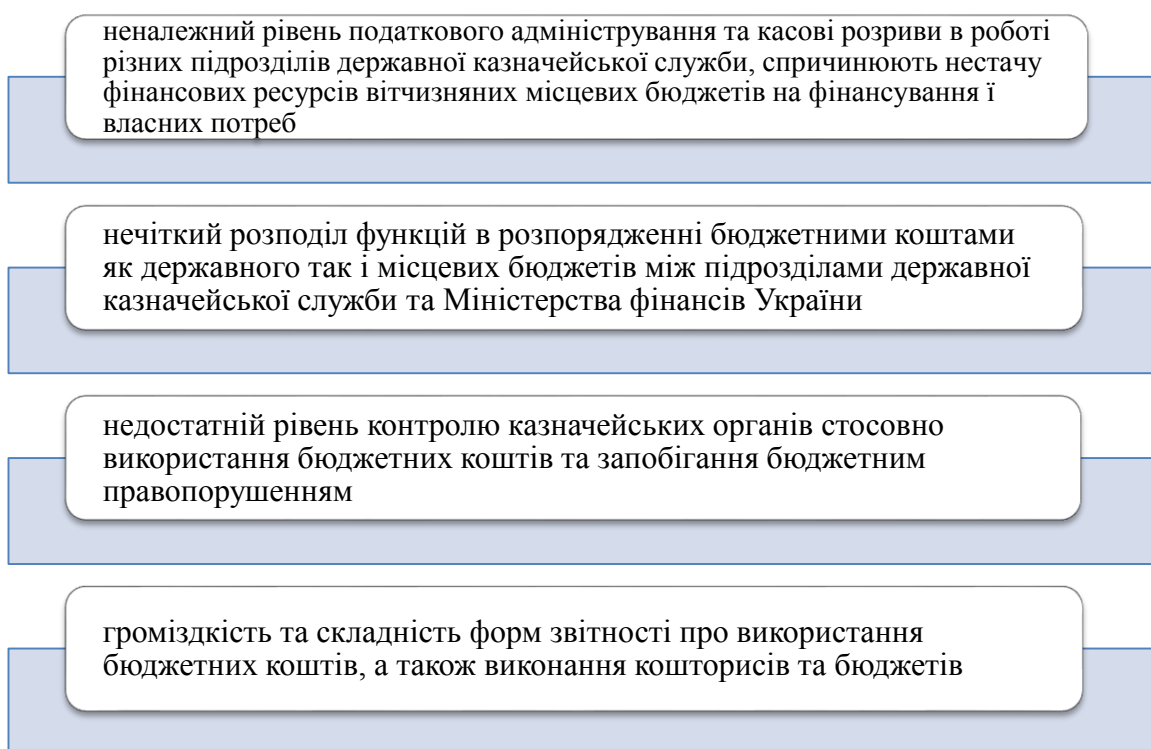

Рис. 2.9. Основних проблеми вітчизняної казначейської системи касового виконання бюджетів [3].

Всі вищезазвані проблеми є причиною недосконалого та недостатньо ефективного здійснення функцій підрозділів державної казначейської служби України, у порядку та на умовах, визначених Бюджетним кодексом України,

проте й виконанню бюджетів, а тому й потребують негайного та ефективного вирішення.

Напрямами вдосконалення вітчизняної казначейської системи касового виконання бюджетів вбачаємо:

- включення до складу місцевих податкових форм податку з доходів фізичних осіб, фіксованого сільськогосподарського податку, плати за землю, збору за першу реєстрацію транспортних засобів та екологічного податку, забезпечивши при цьому надходження 100 % мобілізованих перелічених платежів (крім податку з доходів фізичних осіб) до бюджетів місцевих громад;

- підвищення вимог до роботи підрозділів фіскальної та казначейської служб щодо виконання ними завдань та функцій, визначених законодавством, забезпечивши щорічне підвищення кваліфікації їх працівників та суттєве підняття рівня їх заробітних плат;

- забезпечення чіткого розподілу функцій в розпорядженні бюджетними коштами як державного так і місцевих бюджетів між підрозділами державної казначейської служби та Міністерства фінансів України;

- посилення контролю казначейських органів за використанням бюджетних коштів та активізація діяльності казначейства стосовно запобігання бюджетним правопорушень;

- суттєве спрощення форм звітності про використання бюджетних коштів а також виконання кошторисів та бюджетів [3].

Отже, Державна казначейська служба України є важливим елементом управління державними фінансами та державного контролю і, зважаючи на прогалини у системі казначейського виконання бюджетів, потребує поступового та ефективного вдосконалення. А запровадження ряду заходів дозволить збільшити ефективність казначейського виконання державного та місцевих бюджетів для досягнення вимог сучасного стану національної економіки. Напрямки удосконалення дозволять покращити казначейське обслуговування, підвищити прозорість бюджетного процесу, ефективність, раціональність та цільове використання обмежених фінансових ресурсів

держави під час війни. Це сприятиме прискоренню відновлення важливої інфраструктури держави та відновленню економіки після економічної, політичної та військової криз.

Висновки до 2-го розділу

Органи казначейства, маючи достатню інформаційну базу за всім спектром показників виконання бюджету, повинні брати участь у плануванні доходів і видатків бюджету, прогнозуванні та оцінці ефективності державних цільових програм. Участь органів казначейства у формуванні очікуваних та планових бюджетних показників разом з іншими органами виконавчої влади забезпечить комплексний підхід до управління державними фінансами.

Заходи щодо виявлення порушень бюджетного законодавства органами ДКСУ та контролю є ефективнішими та доцільнішими, ніж заходи, які вживаються спеціалізованими органами державного фінансового контролю після здійснення операцій. Адже такі заходи запобігають нецільовому використанню бюджетних коштів. Аналітичні дані щодо виявлених органами казначейства та одержувачами бюджету порушень фінансового законодавства під час виконання державного та місцевих бюджетів підтверджують необхідність надання додаткових повноважень контролю за використанням бюджетних коштів.

Державна казначейська служба України є важливим елементом управління державними фінансами та державного контролю і, зважаючи на прогалини у системі казначейського виконання бюджетів, потребує поступового та ефективного вдосконалення. А запровадження ряду заходів дозволить збільшити ефективність казначейського виконання державного та місцевих бюджетів для досягнення вимог сучасного стану національної економіки. Напрямки удосконалення дозволять покращити казначейське обслуговування, підвищити прозорість бюджетного процесу, ефективність, раціональність та цільове використання обмежених фінансових ресурсів держави під час війни. Це сприятиме прискоренню відновлення важливої інфраструктури держави та відновленню економіки після економічної, політичної та військової криз.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті дослідження було досягнуто поставленої на початку мети, яка полягала у дослідженні сучасного стану казначейського обслуговування в Україні. На основі аналізу внесено наступні вдосконалення та пропозиції:

1. Функціонування казначейської системи забезпечує реалізацію функцій і базується на відповідних засадах. Завданням ДКСУ є казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів шляхом обліку доходів і видатків бюджетів шляхом оплати рахунків суб'єктів господарювання з метою подальшого контролю за цільовим призначенням бюджетних коштів. Казначейська система, як ефективний інструмент державної та регіональної фінансової політики, сприяє реалізації норм Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» щодо застосування єдиних підходів та вимог до виконання бюджету та звітність. Це, у свою чергу, дозволило створити прозору та доступну базу даних про виконання бюджету для органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та дало змогу приймати зважені управлінські рішення.

2. Модель реалізації ДКСУ дозволяє побачити функції можливого забезпечення взаємозв'язку та нерозривності процесів виконання бюджетів бюджетної системи України, проведення державних (місцевих) закупівель та облік державних (місцевих) контрактів, а також повноту контролю та аналізу процесів розміщення замовлень за державні (місцеві) кошти, укладання та виконання державних (місцевих) контрактів. До ключових пунктів програмного бюджету ми відносимо поняття контракту та державної служби.

3. Удосконалення функціональної структури системи казначейського виконання бюджету дає змогу підвищити ефективність усієї системи управління державними фінансами. Розглянуте нами розширення повноважень Державної казначейської служби України дає змогу вийти на якісно новий рівень не лише на етапі виконання бюджету, а й на етапі його формування (планування).

4. Одним із основних інструментів державного впливу на політичні, економічні та соціальні процеси був і залишається бюджет України. Від якості нормативно-правового забезпечення цих процесів у бюджетній сфері, у даному випадку – у казначейському обслуговуванні бюджетних коштів, залежить ефективність державного управління бюджетними ресурсами країни. Існуюча нормативно-правова та інституційна база, створена для Державної бюджетної служби України, дозволяє їй у повному обсязі виконувати покладені на неї функції з обслуговування державного та місцевих бюджетів, розпоряджатися фінансовими ресурсами, забезпечувати належний облік, звітність та контроль за бюджетними коштами, створювати єдині та єдині правила функціонування цих процесів.

5. Органи казначейства, маючи достатню інформаційну базу за всім спектром показників виконання бюджету, повинні брати участь у плануванні доходів і видатків бюджету, прогнозуванні та оцінці ефективності державних цільових програм. Участь органів казначейства у формуванні очікуваних та планових бюджетних показників разом з іншими органами виконавчої влади забезпечить комплексний підхід до управління державними фінансами.

6. Заходи щодо виявлення порушень бюджетного законодавства органами ДКСУ та контролю є ефективнішими та доцільнішими, ніж заходи, які вживаються спеціалізованими органами державного фінансового контролю після здійснення операцій. Адже такі заходи запобігають нецільовому використанню бюджетних коштів. Аналітичні дані щодо виявлених органами казначейства та одержувачами бюджету порушень фінансового законодавства під час виконання державного та місцевих бюджетів підтверджують необхідність надання додаткових повноважень контролю за використанням бюджетних коштів.

7. Державна казначейська служба України є важливим елементом управління державними фінансами та державного контролю і, зважаючи на прогалини у системі казначейського виконання бюджетів, потребує поступового та ефективного вдосконалення. А запровадження ряду заходів

дозволить збільшити ефективність казначейського виконання державного та місцевих бюджетів для досягнення вимог сучасного стану національної економіки. Напрямки удосконалення дозволять покращити казначейське обслуговування, підвищити прозорість бюджетного процесу, ефективність, раціональність та цільове використання обмежених фінансових ресурсів держави під час війни. Це сприятиме прискоренню відновлення важливої інфраструктури держави та відновленню економіки після економічної, політичної та військової криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барський Ю. М. Механізм забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи України органами Державного казначейства України [Текст] / Ю.М. Барський, І.В. Олександренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
2. Блошинська А.В. Казначейська система касового виконання Державного бюджету України та напрями її вдосконалення / А.В. Блощинська // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Фінанси. – 2014. – Вип. №7. – С. 127-132.
3. Боровик П.М. Перспективи розвитку казначейської системи касового виконання бюджетів / П.М. Боровик, В.С. Вишнева // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка – 2013. – Вип. № 11 – С. 240-245.
4. Боярко, І. М. Державні видатки в економіці країни [Текст]: монографія / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека. – Суми: Сумське видавництво ПВКП «Корпункт», 2013. – 109 с.
5. Булгакова С. О. Історія казначейської справи: [навч. посіб.] / С. О. Булгакова, О. Т. Колодій. – К. : КНТЕУ. – 2002. – 137 с
6. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 50-51. – ст. 572. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
7. Гізатуліна Л. Контрольні повноваження Державного казначейства щодо дотримання бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу/ Л. Гізатуліна//Казна України .– 2011.– №1.– с.14-17
8. Голинський Ю. О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12, ч. 2. С. 169–172.
9. Державна Казначейська Служба України. Режим доступу - <https://www.treasury.gov.ua/news/informatsiia-shchodo-nadanykh-orhanamy->

[kaznacheistva-rozporiadnykam-oderzhuvacham-biudzhethnykh-koshtiv-poperedzhen-pro-nenalezhne-vykonannia-biudzhethnoho-zakonodavstva-stanom](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text)

10.Електроний ресурс: – режим доступу <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/> - Офіційний веб-портал МінФін

11.Закон України «Про бюджетну класифікацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0011201-11#Text>

12.Закону «Про Державний бюджет України» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>

13.Іванський А.Й. Нормативне регулювання казначейської справи в Україні.- Одеса.:Фенікс, 2010.-766с. с.23

14.Казначейська система : підручник /за наук.ред.д.е.н., проф..А.І.Крисоватого, д.е.н., проф.. О.П.Кириленко, Т.Я.Слюз.Тернопіль: ЗУНУ, 2020. -364с

15.Казначейська система обслуговування бюджетів / Веб-портал Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/pro-kaznachejstvo/organizacijna-struktura/departament-mizhbyudzhethnih-vidnosin-ta-vidatkiv-miscevih-byudzhethiv>. (затверджено: 18.04.2024).

16.Кублікова Т. Б., Курганська Е. І. Система Казначейства: управління фінансовими ресурсами : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2015. 323 с., с. 18 – 19

17.Курганська Е.І. Концепція організаційної діяльності казначейства // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів «Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери». – ДНТУ – Донецьк. – 2006. – С.259-265

18.Лук'яненко І.Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: Принципи та інструменти / Монографія, К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська Академія", 2004. - 584 с.

19.Марченко О. Державне казначейство України – найбільший учасник у системі електронних платежів Національного банку України // Казна України. – 2009.– № 3. – С.14-16

20.Наказ Міністерства Фінансів України. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету від 27 березня 2012 р. за N 456/20769. URL:

<https://ips.ligazakon.net/document/view/RE20769?an=1&q=%D1%81%D1%83%D0%B1%D1%81%D0%B8%D0%B4%D1%96%D1%8F>

21.Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Ф.О. Ярошенка. – К. : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 243 с.

22.Організаційне проектування: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» першого бакалаврського рівня вищої освіти / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М.В. Шкробот, С.В. Салоїд – Електронні текстові дані (1 файл: 787 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 166 с.

23.Павелко А.В., Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку. Вісник КНТЕУ. 2015. № 2. С. 64–73.

24.Петрашко П.Г. Казначейська справа. У 2-х т. //П.Г. Петрашко, О.О. Чечуліна, В.Т. Александров, С.О. Булгакова, К.М. Огданський, О.І. Назарчук, Н.І. Сушко. -Т.2.-Київ: НВП "АВТ", – 2004. – 496 с.

25.Про бюджетну класифікацію: наказ МФУ від 14.01.2011 р. № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0011201-11>

26.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку застосування органами Державної казначейської служби України заходів впливу за порушення бюджетного законодавства: Наказ Державної казначейської служби України від 29.12.2012 р. №394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va394840-12>.

27.Про Положення про Державну казначейську службу України: постанова КМУ від 15 квітня 2015 року № 215 (із змінами та доповненнями)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>

28.Про систему державного фінансового контролю в Україні : Проект Закону України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF1K400A.html

29.Прядко В. В. Проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів та шляхи їх розв'язання / В.В. Прядко // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: [зб. Наук. Праць]. – 2010. – Вип. 1 (18). Економічні науки. – С. 6-12.

30.Публічний звіт Державної Казначейської Служби України 2023 р. - Електронний ресурс: – режим доступу https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_kazna_2023.pdf

31.Регламент роботи Державної казначейської служби України та її територіальних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/pro-kaznachejstvo/reglament-roboti>

32.Себестянович І., Ватаманюк-Зелінська У. Реалізація контрольних повноважень органами ДКСУ щодо видатків державного бюджету України. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. № 1. 2020. С. 51–53.

33.Сізова М.В. автореферат. Удосконалення механізмів державного управління регіональними фінансовими ресурсами через казначейську систему. –Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук ДДУУ МОНУ – Донецьк – 2007

34.Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь [Текст] / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

35.Стоян В.І. Казначейська система виконання бюджету : навчальний посібник / В. І. Стоян, В. М. Русін. – Тернопіль : Астон, 2015. – 372 с.

36.Сушко Н.І. Модель казначейського обслуговування державного бюджету України в умовах застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку // Збірник праць всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансова

політика у системі соціально-економічного розвитку України» - К: Київ Нац. торг.- екон. ун-т, 2013 – 240 с.

37.Чечуліна О.О. Становлення і завдання Державного казначейства України// Бухгалтерський облік і аудит.- 1997. – №4.– С.15-17

38.Штригель Л.І. Розвиток казначейської системи виконання державного бюджету в Україні / Л.І. Штригель // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології – С. 64-68.

39.Юрій С.І., Стоян В.І., Даневич О.С. Казначейська система //Підручник. - Тернопіль: Видавництво «Карт-бланш», – 2006.– 309с., 372 с., 789.с.,818с.

40.<http://nkkep.com/wp-content/uploads/2021/01/OO-31-Kaznachejs-ka-sprava-15.01.pdf>

41.<https://www.treasury.gov.ua/pro-kaznachejstvo/organizacijna-struktura>

42.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010#Text>

ДОДАТКИ

Перелік додатків:

Додаток А – Доходи та видатки Зведеного бюджету за 2020 – 01.11.2024 р.

Додаток Б – Публічний звіт голови Державної казначейської служби України за 2023 рік.